

K
C
N
E
G

KENED

MEZHEVEN
1946

KENED a zo un dastumadenn sevenadurel. Chom a ra e-maez pep politikerezh.

Rener: Per DENEZ

Merour: Arzel EVEN

E-barzh:

<i>Da voulc'han an erv, Per Denez.</i>	3
<i>Barzhonegoù, G. B.-Kerverziou</i>	4
<i>Enez ar Rod, Langleiz</i>	8
<i>Marc'hegan, Jord ar Mee</i>	14
<i>Barzhonegoù, Roperzh Ar Mason</i>	16
<i>Istor Gunnel, Pelle Molin</i>	21
<i>Ar c'helaouennou, A. E.</i>	29
<i>Al levrioù, A. E.</i>	31
<i>Notennoù</i>	32

DA VOULC'HAN AN ERV...

Savet eo bet ar gelaouenn-man peogwir n'helled ket tremen hep he sevel. Peogwir e rank hon emsav kaout ur greizenn lennegel. Peogwir e rank hon emsav pe mont war-raok, pe mervel.

Ar skoilhou hon eus kavet, hag a gavimp, war hon hent, hor mignonod o anvez. Rak-se e c'hortozomp gant fizians o skoazell digant an holl. Arc'hant hon eus ezhomm. Pennadoù hon eus ezhomm. Pennadoù dreist-holl: digor eo ar gelaouenn da gement Breizhad a gar e yezh.

Fellet en deus deomp lakaat hol labour dindan arouez ar Gened. Ar youl d'an diziraezus hag a vroudus, gwechallgozh, hon tadoù etrezek kloù ar C'huzh-heol, a sked c'hoazh e daoulagad hor yaouankiz, hag he blenian a raio didrec'hus trema 'r Vraventez hag ar Gwir.

Rak ar Wirionez, en donan-holl, a zo Kened.

Per Denez.

BARZHONEGOU

FREHEL

Da Remonda

Ramz disoursi oush tarsh an donn,
diwar da ziskoaz es arrest
va ene oush c'hoari ar mor
e c'halvad boud, ha marsh ar rod
a vir war an tir hon arvez
dre zaredoù bannet a-vomme.

Va c'halon, hi, a van digas,
rak komzoù lent va c'haredig
a leugn ec'honder da devenn;
he c'hoarzh, a rif an oabl hinon,
a rog diwar hent hor mennad
teusioù ar spont a dremenze.

Ha sed hor boudouù dre da hud
stag oush strobineLL da starter,
hag evel ma stiouomp uvel
diwar serzhioù sonn da vurioù
e stagomp didorr, hep balc'hider,
'ere ar youl, hor buhezioù.

31-3-1942

LIDKINNIGOU

Da Baola.

Trema kerbed Arzhur o sevel, ha Vega
gweleus-dreist en he goanag pennahel 'vo,
sav goustad sell da zaoulagad didrellus
ha prof abof da ziurec'h kuvn astennet,

galv da balvoù damsigor..
dindan an oabl stergannek,
hinon an noz el liorzh kloz,
kinnig da Vamm hon Doueed hor mennad glan.

Pa zeuiou Gouel Heven, avat, kel lidus,
dor arem sklas ar misioun du,
da zigerin prantad ar beilhadegoù,
deus, hini garet, tro oush ar C'hi hollskedus
laka neuze da ziurec'h kuvn em c'herc'hen,
tosta da'm dremin da ziweus mel,
kinnig da Vamm Gedern Geltia hor c'hetan pok.

24-1-1944

MAE DY LYGAID YN LAS...

A meddyliodd ef am duedd y fran,
gwynnder yr eira, a rhudd y gwaed...

Peredur ab Efravc

Glas eo da zaoulagad evel ar gwag
roget gant reier rust a-gornog d'an Talberz
en abardaeziù amzer gouez,
pa vez ar bagouù d'al lanvez
hej-dihej en oufig Porzh-Benniget
ken e vennontarat...

Gwenn eo da gen evel bleunv-sperrn,
erch nevez-hanv a-hed ar girzhier
pa vez ar bed, a-nevez holl,
yaouankiz ennan ken e c'hoarzh,
ha berv e pep bronsenn ken e tarzh,
o tisplegan laouen arc'housetloù frondus...

Ruz da zioc'h evel ar gwad
rus evel bruched mistr ar richodenn
arliv livrin da vuhez flamm,
arvez ur beurevesh kloadvurek,
tan ha tane, moug ha lugern
hervez ma vez ennout c'hoant pe levezenez.

21-1-1944

DISTRO PUTHEAS

Klasket o doa un douaradur. Goude tremen gant o bigi ur pennit eus ar spontusan, — an Tri Bern Foen a oa bet graet anezhan gant ar voraerion. — e kavjont un draezhenn bleg, fonnus nepell an andonioù. War an tu dehou e chome berr ar c'hrae oush troad un dorgenn serz, faoutet ar penn anezhi m'en em zistage evel ur seurt kastell rochellek.

War an traesh flour, leuniet o mirlistri, o doa c'hoariet ar vartoloded o leizh. Eus ar vro ouez n'o doa ergerzhet nemet ar riboulioù, davit dour. Ar c'hrae, hag an oabl glas-marzhus a-us d'o gwerni, a vourrent o chom da danva, evel ur gouestl eus o distrein eürus.

Pa sonas korn ar gouelian, sed a rejont; sevel timat ur seurt taolenn-aoter; strewin war he zro frouezh ar mor, pesked, kregin ha bezhin; kanan, end-azaou, Pean meur o c'heoded, MASSALIA, rouanez kêriou ar Mor Kloz⁽¹⁾.

Serrnozin a rae. Aour, an heol a oa o paouez mont diwar wel. Aour doueeloc'h, sed ec'h eilas outan bleu Merc'h Penn ar Vro, a zeue, evel da bep pardaez, da gouronkan, evit profan ar Rod, arouez santel galloud he Gouenn, gant kened he c'horf noazh.

Bamet e vanas-hi, o spurmantic an tri skafig a grede loc'han pan edo ar Bed o tiouerin goulou bremaik. Ne veizas ket, hag e voe dezhi, Plac'h Doujus ar Rummad, evel un dismegans dizisklaerius. Blaz he daeroù, keuz d'an ergerzhioù ne veze ket evit ober, a voe dezhi pep gwelec'hlid en noz-se.

Debron-vale a grogas un deiz-hanv all gant Rummad Sakr Penn ar Bed. N'ouser penaos e oa deut betek eno kël eus broioù ma hinone didermen, ha ma frouezhe avaloù cour a bep doare. Mouk-skau e oa liv an nenv ha moukonliv ar mor. Dassked erc'hogi peurbadus a zamenc'he tonnoù an islonek.

Bleunten, avat, Unverc'h Blenier ar Rummad, menel a reas, kousket da virviken, leun he daoulagad gant kevrin an Tri Bag, e bez-kambr ar roc'h stumm-kastell, a anvjod Dinamm abaoe.

Nedelec 1933.

G.-B. KERVERZIOU

(1) Pe « Mor Gronnet, Mar Sarneio », anv provensek eus rann ar Mor Kreisdouarel a ya eus Cassis da Villefranche-s-M.

ENEZ AR ROD

Enez ar Rod — oberenn un arzour heuget gant digened ar skiantelaat — a oa dindan ar wask pa goueñhas ur vombezenn war an ti-moulan: hag en un eiladenn e oa kaset da get labour hennezh a youle embann dreistelesh ar Spered war an Danvez.

Laouen omp o kinnig d'hol lennerien ur pennad eus romant Langleiz — o c'hortoz gallout kinnig desho ar skrid klok. Moarvat, ar bed gwenaneghenvel a vo livet deomp, hag ar meni-tud-se a zo aet da vinvioù, a chomo pell amser — pe da viken, salv ra vez ! — tra ar faltazi. Ha padal, piv a gredfe lavarout n'eo ket diwar c'hives ar werin e kresk, hisiv an deiz, pezhioù-aour an « Ijinourien-Veur » ?

A gammedoù ramzel eo aet war-raok Skiant an Danvez, o rein galloudesiù spontus da vab-den. Da vab-den hag a zo manet ker strizh e spered, ken drouk e galon hag en devezhioù kentan e ouenn. En doare m'eo deut ar pezh en dije gallet bezan ur Benveg-Dieubin da vezan ur Benveg-Sklawan. Martez — marteze ez eus tu da herzel oush ar red foll d'an emlash. Martez — marteze ez eus tu c'hoazh da gemman penn d'an traoù. Da c'houzout ez eus hag en e vez aberzet Mab-den d'ar Skiant, pe ar Skiant da Vab-den.

Istor Liliana ra harpo ar re a fell desho savetein an Ene.

Per Denez.

PENNAD VII

(Liliana, ur plac'h eus bro an dud ouez, a zo degouezhet, en un doare kevrinus, war enezenn an dud skiantel, Enez ar Rod. Kaset eo gant un Ijinour-Meur a zo dezhan an niverenn seish, da arvestin oush an traoù souezhusan da welout).

Edont degouezhet e-kreiz al liorzh aour.

Ha hi ha sellout oush an douar tenval en em lede dirazi o lintran evel glaou, dindan sklaerder ar Volz-Strink.

Serret e oa al liorzh gant mogerioù du, e glaou, i iveau, hag uheloc'h eget n'he doa kredet oush o gwelout diwar lein an tour.

War-dro un taolad-maen pelloc'h, er c'hornadig tostan, edo ur strollad micherourion glas-louet o labourat. Abafet gant o ardoù, e chomas ar plac'h d'o arvestin.

Mont ha dont a raent diehan, dre an irvi nevez-aret, ac'habet gant o c'horf tev, kement a boan ganto da zistanagan o zreid diouzh an douar m'ho pefz lavaret edont peget outan. Ha pep eil kemm e kluchent, holl a-gevret, o leuskel un huanadenn hir, evit sevel adarre a-benn un herraig, (holl a-gevret atav!) da gluchan c'hoazh daou gamméed pelloc'h.

— « Petra a ra ar re-hont ?, » emezi.

— « Hadan a reont ».

— « Ma ! » eme ar plac'h alvanet. « Ha petra a hadont, evelse ? ».

— « Ha petra a c'helfed hadan en ul liorzh aour, panevet pezhioùigoù aour?... tostait d'o gwelout mar n'am c'hredit ket ! ».

Ne gredas ket ar plac'h yaouank, evelato, ober diouzh e ali fur, hag e c'houennas, o ruzian, da betra e talvez hevelep haderezh aour.

— « Da aozan an eost aour da zont, netra ken ! Penaos e veze eostet our ma ne vefe ket hadet, plac'h ouez ? En ho pro, ne vez ket hadet ? ».

— « Eo, eo ! », eme Liliana. « Nemet... n'eo ket pezhioù aour a vez hadet em bro... ».

— « Pep bro a zo ret dezhi ober diouzh ma c'hell », eme an Niverenn Seizh, seven ha disprizus war un dro.

— « Hag e c'hell ne vern piv hadan aour ? ».

— « Hopala ! N'eus nemet e liorzhoul ar Rod-Veur e vez hadet aour, e c'hellit kredin!... Troit war an tu kleiz ! Ur parkad aour war gellidan a zo un tamming pelloc'h ».

**

« — Aotrou », a souezhas ar plac'h yaouank pa voe degouezhet etal an dachenn, « piv an den iskis-se a zo stummet e fri e-giz ur drompilh olifant hir ha gwevn ? ».

« — Arabat ober goap oushin, plac'h ouez : ne ouzon ket petra eo un drompilh olifant!... Ur Micherour Douran-Plantennou eo hennezh. Ne c'hellfec'h ket ober ar pezh a ra : sellit ! ».

D'ar mare-se, end-eun, edo ar paotr trompilhennek e fri o c'hwezhan dour war ar plantennou aour, (gant e fri trompilhennek, klevit mat!) hag a-feur ma tizoure e vihanae, e treutae hag e roufenne e gof evel ur sac'h-binioù, pa ne vez mui avel e-barzh.

Tostaat a rae ouzh an talar, a drugarez Doue!

Anat n'en deufe ket gellet mont kalz pelloc'h, ker moan e oa deut da vezan.

Ur c'hofad dour nevez ez eas neuze da gemer, dre souban e fri trompilhennek en ur puns kuzhet a-rez d'an douar.

« — Ha petore dourenn eo an hini ma raer ganti da zouran ar plant aour? » eme Liliana.

« — Dour-c'hwezenn ar werin, Ya, dour-c'hwez an Niverennou bihan. Rak n'eus tu all ebet da lakaat aour da gellidan, keneve dre e zouran gant c'hwezenn ar werin.

« Daoust ha ne ouzer ket kennebeut en ho pro petra eo c'hwezin?... Un Is-Ijinour, karget da redian ar vicherourien da c'hwezin ar founnusan ar gwellan, a zo aman e penn pep porzh-labour. »

« Ha dindan pep porzh ur fozell... E tron pep fozell ur sanig... ».

Ar plac'h avat n'edo ket mui he spered gant diskleriadurioù an euzhden. Ne c'helle ket distagan he sellou diouzh ar Vicherourien Douran-Plant-Aour, o kantren dre an irvi a-wechoù ken tev o c'horf ha barikennou, hag a-wechoù all, ken treut ha bizier-yod.

« — Setu ur vicher lonkan-dislonkan dour na zle ket plijout d'an holl! » emezi.

« — An Niverennou bihan ne vez ket goulenet ganto o ali », a droc'has E Veurded. « Kalz diaesc'h e vez, elevato, dastum c'hwezenn ar re a labour war ar maeziou. Ne vez ket kollet grons, avat, o dour-c'hwez peogwir e strujsaont da vihanan, hep gouzout dezh, ar parkou houarn...

« Klevit mat! o vezan na anavezit netra, re splann eo, e labouriou an dud diwar ar maez, setu penaos e vez costet aour:

« Da gentan e vez arret. Micherourien-Arat hon eus, ur misi o gwelout o turiellan an douar gant o beg-askorn-revr, arar skiantel ma'z eus unan!

« Goude-se, e vez hadet. Gwelet hoc'h eus a-bell penaos e vez hadet ha douret ar plant aour, a chomfe difrouezh grons, panevet-se. Goude, erfin, e vez medet.

« Hanter-kant evit unan e toug ar plant aour, ar wech kentan; kant evit unan, an eil gwech, hag hanter-kant adarre, an deirvet.

Skeudenn evit ENEZ AR ROD

gant

LANGLEIZ

« Neuze, e vez lamet ar plant aour ha hadet en o lec'h pezhioù arc'hant, da lakaat an douar da ziskuizhan un tammig ».

A-vec'h ma oa echu gantan e gomzou ma tifoupas eus an douar ur strollad Micherourion Eostan. Ambrouget e oant gant un Is-Ijinour, a lakeas e benn da stirlinkan gant e zorn serret, kerkent ha gwelet gantan E Veurded.

Hogen ne gredas ket heman hejan e benn heson an disperter da respont d'e salud.

« — Daoust ha n'eo ket un Ijinour, pe un Is-Ijinour Evezhian eo? » eme Liliana, bamet gant e liv ruz-mouk. « Me 'grede din ne veze ket heson o fenn! Hel lakaet en deus da senin, flourik tre, koulskoudé, p'en deus stoket e zorn outan d'ho saludin ».

« — Ken bihan ha tra! » a droc'has E Veurded, diwar fae. « Ne c'heller ket lavarout eo sklintin ur penn a vez ret stekin outan gant an dorn d'e lakaat da senin!

« Dre e bouez e unan eo e son hon hini ni... hag a wechoù hep na oufemp! Setu ar c'hemm a zo etrezomp! ».

Ar plac'h, avat, n'e selaoue mui. Souezhet ma oa gant stumm ar Vicherourien-se, nevez degouezhet, ken hir o divrec'h, ma veze ret dezh o sevel a-us d'o fenn evit gelout kerzhout.

« — Da betra e talv dezhio an divrec'h spontus-se, ma sap diouto daouarn stummet e-giz paviou houidi? » a c'houfennas ar plac'h yaouank, etre daou... gant aon bout klevet ganto.

« — Da gutuillh aour, neketa! Ma fell deoc'h gwelout eostan aour, netra aesoc'h... emaint rag-eeun o vont da aoura.

« Bez' e tle bout, nepell ac'han ur parkad darev! ».

**

Degouezhout a raent, d'ar mare, gant un dachenn ec'hon rannet e nouspet erv, henvet rik hag aret reizh, ma laboure en he c'hreiz ur pare Micherourien Eostan. Un Is-Ijinour ouzh o mesa hag o isan.

Kerzhout a raent etre div ervenn, en ur astenn pep eil kammed o divrec'h paviek, hir-hir, da gutuillh an toc'hadoù aour war ispilh a bap tu dezhio.

Tizhet ganto penn all o div ervenn, e skarzhent o sac'h-kof dirak an Is-Ijinour difinv e-kreiz ar grizienn. Hag int ha mont kerkent da eostan div ervenn all, hep ober an distera sav d'o c'hein daoust peger kalet e tiskoueze bout ar vicher.

« — Paour-kaezh tud! » a druezas ar plac'h yaouank.

« — Graet int a-zevri evit ober ar vicher a reont! » eme E Veurded, rok.

« — Un diskuijh, un ehan-labour bennak o deus elevato, gwech-teir-gwech? ».

« — Gwech ebet! N'o deus ezhomm ebet a ziskuizh-korf: an dousenn a vez roet dezhio da lonkan, etre diy sa-chadenn, a zaskor dezhio, hag ouzhPenn!... an nerzh hag ar c'hwezenn kollet ganto o labourat.

« — Hag evit un diskuijh-spered... da betra e talvezfe dezhio avelin o c'hlopenn, pa n'eus ket a velpenn enni?... ».

Lufran a rae ar plant aour dindan sklerijenn dallus ar volz-strink. Mont ha dont a rae, diastal, ar Vicherourien Kuituillh-Aour war an dachenn labour.

« — Nag a aour! » a zic'hwezas Liliana, o serrin he daoulagad.

« — Kant evit unan a zoug ar park-man! » a respostas E Veurded. « Mil plantenn-aour a zo e pep erv, ha mil erv e pep karrezenn, ha mil karrezenn el liorzh. Evelse e oar resis an Is-Ijinourion pet a bezhioù aour e tle pep micherour eostan ».

« — Nag a aour, nag a aour! » a huanadas adarre Liliana, ar plac'h yaouank. « Ha petra a rit-hu gant an holl doc'hadennoù-aour-se? ».

« — O c'has a reomp da solieroù meur an Enez », eme E Veurded.

« — Ha pa vez leun ho solieroù... derc'hel da hadan ha da eostan aour? ».

« — Ne c'hellont nepred bezan leun, penaos bennak ma eostomp a bezhioùigou aour. Ul lezenn skiantel rik eo: war goashan ez a an aour pa ne vez ket troet ha distroet awalc'h, ha war deusin pa vez dornataet re!..

« — Ha da betra e talv deoc'h, neuze, hadan aour? ».

« — Hadan aour?... Da eostan aour! ».

« — Hag eostan aour? »

« — Da hadan aour adarre. Netra skianteloc'h! ».

« — Kemeromp breman an hent-dre-zindan-man! » eme an Ijinour Meur Niverenn Seizh. En tu all da vogeroù al liorzh-aour e vimp kaset gantan, e-kreiz ar parkou houarn, nepell diouzh traon ar volz! ».

« — Ma! » eme Liliana, « nepell diouzh ar volz! ».

Lintran a reas un elfennig en he daoulagad: ar VOLZ! harzoù difraillh an Enez villiget... En tu all dezhi, ar mor glas!

MARC'HEGAN

Karout ar c'hezeg am eus graet atav. Ez vihan, e vourren o welout anezho. Rouez e oa ar c'hezeg er gêr ma oan savet enni, rak-se, diouzhtu ma kleven unan o tremen war ar straed, dav! d'an daoulamm e reden d'ar prenestre da bladan va fri war ar werenn. Ar sell ne oa ket a-walc'h din avat, kalon ur marc'heger a oa em c'hereiz. N'am boa ken hunvre nemet a gezeg gouez o karnata, o winkal-diwickal. En em faltazian a raen a-c'haoliad war gein ur marc'h Amon ben-nak, dishouarn ha digabestr, o vont d'ar pimperlamm dreist ar vein hag ar c'hleuziouù.

Va hunvre a zeus da wir pa voe kinniget ur marc'h bransigell din. Ur pezh hini e oa, glas-marellet e sae, gwenn ha founnus e lost. Stampañ kaer a rae en ur vransellat-Pichar a oa e anv. Em jeu e oan avat ! Hei do ! Hei ! Pichar ! Marc'hekadennou diniver hag hirbad a raen tro-dro d'an ti. N'oa ket va loen marc'h-sugell na marc'h-samm na marc'h-arat iveau. Gwir marc'h-dibr e oa anezhan. Ul loen skeudik war ar marc'had, a felle damesaat. Deut e vijen bet a-benn d'e sonvan avat, gant an amzer, paneved d'an dud vras o herzel ouzhin war un abeg dister, war zigareziouù goulou. E kerzh un dalc'h-pleustrin skuizhous, deut e oa ar ballenneur d'en em zastum en ur bern e-kreiz an ti. Un tamm taol skanv a oa deut da heul hag ur c'hozh pod-bleuniouù, ur « vâz » a lavarent, a oa un tammig bruzunet war ar plen-chod. Traoù a zo n'eo ket an dud vras evit kompreñ. Daoust ha labour habask ez eo bet biskoazh an donvan kezeg, m'her gouleñn ouzhoc'h ?

Troc'het va gourdonerezh a-daol-trumm evel-se, ne voe ket torret ar blegenn vat a oa ennon. Hogen n'eo nemet meur a vloaz goude e kavis an dro da adkregin gant ar marc'hegerezh.

**

Ur Miz e oan bet dija en Astakos, ur gériadenn vihan a vro-C'Hres ha ne oa ket gwall blius ar vuhez enni. Seitek vloaz e oan hag abafet un tammig gant stummou dianav va c'heneiled c'hresian. Hir e oa va amzer ganin. Gant plijadur eo neuze e teguezhis un devezh gant ur paotr yaouank a ginnigas diskouez ar vro din. Daou varc'h en doa ha laouen e oa rein un din evit redek ar vro.

Holl levez e oan ! Diouzhtu ez aemp d'ar marchosi ha dibret ar c'hezeg ha dav en hent. Ur gwall gavalier e tlein bezan ha va c'heneil a alias din ober un tammig embrege-rezh, laouen e oa ober un tamm kentelian din. Raktal e voe kroget gant ar c'henelioù. Lakaet e voen da bignat hervez ar reolennoù ha da ziskenn, n'eo ket evel ur sac'had kraon, met skanv ha misstr. Lakaet e voen iveau da gas va marc'h d'ar paz ha d'ar piltrotig, da chom azezet euen war an dibr hep sachan re war ar ranjenn, an daoulin stag mat ouch ar c'horf, an daoulin speg mat ouch ar dibr ha beg an daoudroad troet en diabarzh hag holl pep tra diouz reolennoù ar marc'hegerezh. Em bleud e oan, m'hel lavar deoc'h, ha lorc'h ennon pa lavaras va c'helenner e rafemp, an devezh warlerc'h, un tamm skol lammatt.

E-pad an devezh-se e lugerne al levez war va zal.

**

Ar mintin warlerc'h e ris ul lamenn em bragoù-marc'hegan, ur pezh bragoù ledan, e lien kaki skaer, ha dav d'ar marchosi. Kemer a rejomp un hent a skoe wardu ar stêr ma oan da zeskîn lammet dreisti. O, un tamm stêr a netra. ur stêr c'hresian, daou pe dri zroatad ledan, ur wir froud pa ra glav, war hesk pa vez sec'h an amzer. Glav ne oa ket bet abaoe pell hag ar stêr ne oa nemet ur strizhenn lec'hid skalvet gant ar sec'hor.

Diskouezet e voe din penaos ober evit lakaat va marc'h da lammat dreist : lakaat anezhan da bimperlammat ur pennad ha neuze, leuskel ar ranjenn laosk war e gerc'henn Va c'heneil a ziskouezas din penaos ober hag a yeas pemp pe c'hwech' gwech dreist ar stêr, ampart-kenan, da ziskouez din pegen aez e oa. Evit an tammin pimperlamm e oan barrek hogen, emgavet tost d'ar glann e chome va marc'h krenn en-e sav. Lammat ne rae ket, e mod ebet. Lezirek e oa, a sonjen, hanter gousket gant an amzer domm.

Evit ar pempet pe c'hwech' gwech ez adkrogjomp da bimperlammat hag, emgavet tost da ribl ar stêr e rois un taol gwalenn war dalier va marc'h. Lammat a reas ar wech-man. War ar ribl all e reas tri pe bevar c'hammed en ur drotal hag e troas e Benn en adrek, da sellout ouchin. Deut dreist an talier, chomet e oan azezet, va bragou lien kaki skaer sanket don el lec'hid. C'Hoarzhin a rae ar gozh gagn-se, her gwelet am eus, m'hen tou !

Jord ar MEE

BARZHONEGOU

FROND AN INIZI

Du fond de l'Océan des étoiles nouvelles...

J.M. DE HEREDIA

Treuzet hon eus dec'h linenn an drovan.
Setu ma lugern en noz digewez,
Stered dinver, boutin ha nevez.
A-c'houde pell 'zo rac'h o anavan.

En hor raok du-se 'man Kroaz ar Chreiste
Fomalhaod ramzel 'vel pikol goulou.
Re joubius hol lestr 'sell bamet oute.
D'ar re 'rall eta kalz a sonjennou.

Edan o sklaerder gwelet o deus mor,
Inizi frondus ha koadoù iskriv,
Menezioù a-serz ha perzhier digor,
Lec'h ma ner, bevek, pobloù a bep liv.

Met ma hunvre-me a zo aet du-hont
D'ar vro ma c'hanas hor c'harantez-ni.
War an houllenn hir sed he frond o tont
Ha dasson ar c'houn 'so kousket enni.

Goude an arnev, e-barzh an noz kluar,
Ur c'hwez put ha c'hwek a sav ag an douar
Trous ebet nemet er gwez filao
Sonenn ar gleienn ha galv ar geko.

Al loar gann a luc'h e miloar ar mor.
Pelloc'h en em led dour ar risegi.
Skeudoù a weler, un tolpad bigi
A seu d'abardaez da deurel an eor.

El lijer glas-du stered aour a splann.
Kelion-tan a gouezh 'vel glav ar beure.
Pegoulz e welimp, Annam hag he glann
Gant boem he nozioù o sevel arre?

Allas! Traoù re stank a vez er bed-men
Ha piv ac'hanomp o zizh hag o dalc'h?
N'eus nemet ho tremm, o Doue didermen,
Ma kavimp enni hor c'hoant hag hor gwalc'h!

war vor, Mae 1942

DISTRO

Es pleno de cansoun moun amo...

AUBANEU.

Deus ganin ma dous
A-hed an ivarc'h
Ha sell! Evidous
An heol toemm a c'hoarzh.

Troielius ha strizh
Eo ar wenodenn.
War an drein ar glizh
A lez perlez gwenn.

Setu ma tigor
Bleun bandal ha lus.
N'oant ket em envor
Ken kaer na frondus!

En oabl e klever
Garm ar golveni,
E-barzh ar girzhier
Diskan ar mouilc'hi.

A-c'houde tri vloaz
Ma oamp en harlu,
Nag ul levenes
Krenv a strewit-hu!

Evel gwezharall
Brasat ur misi
E penn an hent dall
Pa welimp hon ti!

Savet eo uvel
E pleg an tevenn
En e doenn izel
E son ar gleienn.

War vol an erin
E kresk e pep korn
Gant ar pipoul krin,
Gwez siarez ha lorn.

Hag ar mor tostik,
Divent e anal,
A gas d'an tiig
Blaz yac'h an dichal...

**

Siwazh! Ar peioù a zo kloz.
Neret en deus geot tro-war-dro.
Ne weler mui den o c'hortoz
Eur hon distro.

Emen eman aet ar re gosh
Gant o mousc'hoarzh e toull an nor?
Klouhanek e sellomp pelloc'h
Davet ar mor...

En tu 'rall ag an traezh melen
An dour glan, ken boull hag an nenv,
An ouf bourblus lec'h ma tremen
Bagoù Sine...

Du-hont e lugern an dremmwel,
Tonnoù gwiv war ar jimb'l a sko,
Evel bepred... Mall eo sevel.
Digoromp an tiig en-dro!

Kerhostin, Mezheven 1943.

GWIRIONEZ

Ha setu ma teuas flamm ar c'hras en noz du...
MAODEZ GLANNDOUR

A-vihanik em eus karet
Da hent diaes ha da gevrin,

Biskoazh ne voe diskalonet
War da roudou m'ene mibin.

Klasket em eus da c'heriou-stur
E jed ar finv, e ment ar wers.
Met lezennoù rik an Natur
Ne respondent ket d'am aters.

Hud an niver, rin ar gened,
Eured ar c'horf hag an ene!
Mechal ha netra 'barzh ar bed
N'ho stag an eil oush egile?

Me 'venne ma vehes bet duac'h
Da ren an arz, ar skiant ha rac'h
Fur dreist an holl, ha prest neoazh
Da zegemer pep tra 'zo yac'h!

Kenkoulz ar menoziou uhel
'Vel labour dister ar pemdez,
Pezh 'zo meur ha pezh 'zo uvel,
Ez splanner hag ez karantez!

Hag en diwezh em eus kavet
Emen ec'h ambronge da hent.
O gwirionez flour ha divent!
Doue oa da anv. N'her gowien ket!

Gwened, Miz Dù 1943.

SPISADENN

Dija e klever e don an noz du
Dister ha sklintin richan ur vammenn.
Chal ha dichal

E-kreiz an nenv leun a goumoud
Tenval 'ar ar mor gouez,
En un taol setu dre un toull
An heol en em siskouez.

Tro-war-dro d'ar spisadenn c'hlas
E lue'h ur vevenn aour
Ha terennou betek an dias
A sklerijenn an dour.

*Ar mor a youc'h hag an avel
Ne daw ket he mouezh kriz.
Hor bag c'hoazh er reklom a jel
Gant ar fru war he fri.*

*Met splanner an enez illur
'Barzh al lijor du-hont,
A ro dimp goanag krenv ha sur
An habaster da zont.*

*Vel agent dre wareg Noe
Goude al linvadenn,
Doue a gemenn pred e drue
E-kreiz ar gelc'houdenn.*

*Arc'hoazh edan nenvoù seder
Gant c'hwezh ar gleienn vor,
Hol lestr a redo dibredet
Trema peoc'h an aior...*

ROPERZH AR MASON

(tennet eus: BOURBL AR REKLOM).

ISTOR GUNNEL

Mab kenedek Gunnel, ar varvailherez, an hini eo a gomzas neuze. « — Ha p'eo ur souezh deoc'h en em santout ken douget din... e karfen ho lakaat da gounan karantez ho yaouankiz... dremm garet... mouezh kunv... blev melen ha rodellek evel va re... ».

Goustad e komze ar paotr yaouank, ha parfetoc'h eget boaz.

En e ziabarzh e c'harme Gunnel he glac'har dic'hoanag da roue kollet an hanvezh envorleun, d'ar roue a zilezas e rouanez, ha muic'h egeti, zoken. En e ziabarzh e c'harme c'hoant-gouzout e vugeliezh ha droukrans e yaouankiz. En e ziabarzh e c'harme envor ar pezh a c'hoarvezas edan heol an hanv hag e-kreiz erc'h ar goanv: Ra vo rannet dezhan e galon ha raz aio diskiant gant ar glac'har.

« — Ya, mammig a oa melen he blev, eveldon. Fuilh e oa he blev, ha rodellek. Henvil-mik he daoulagad ouzh va re. Sur n'hoc'h eus ket hec'h anavezet... Gunnel ar varvailherez, Gunnel Björklid?... ».

Gwenn-disliv e zremm a yeas an den kozh. Digerin a reas e c'henou da gomz, hogen nep ger ne zeus gantan.

« — Met piv 'anavez oberoù an dud? » eme ar paotr yaouank. « N'hellan ket me lavarout ar belec'h ez eas, e-doug e vuhez, ur c'helenn war ar vaenouriez. Seurtou mein dibaot a zo du-hont em bro, er venezieg ».

Trein a reas ur re daoulagad glas-lugernus ouzh egile, hogen n'hellas ket kavout e sellou. Un dremm sonnet, malvennou o vlinkant enkrechet hag un dorn gwenn krapet start er bourzh ne welas ken.

Mont a rae ar vag-dre-dan a-enep an dour, etre briennou uhel ur stér vrav. A bep tu d'al lestr e tremene, a-strobadoù, kefiou gwez o tiskenn tramek an heskennereziou. Edo ar c'habiten, e-serr keneiled, ouzh e daol-c'hoari, ha sklintin e tirolle ar c'hoarzhadennou.

« — Mammig, mammig yaouank! Ya, pell 'zo eo tremenet. Re skuizh ez eas gant he samm... hag, a-benn an diwezh, e kouezhas dinerzhiet dindan ar bec'hiad. N'eus nemet ar boan-se a reas-hi din biskoazh — Gunnel Björklid

— ha gant daerou c'hwerv he greas.... Ne gomprenen ket petra he stage ouch ar vuhez... A-wechou e kred din e c'hellen me, he mab... nann, ne oa ket me, hogen un dra all ha n'anavezan ket. Morse ne gomprenis mat anezhi... morse ne gomprenis an dra-se a guzhe-hi ouzhin ha n'anavez den... ».

(Gant e droad e vountas ar paotr e sac'h rusk bezv pelloc'h dindan ar bank ha sevel e zaoulagad davet egile.

« — Bez e teuit da lavarout e santit ur vignoniezh souezhus ouzhin, ouzhin-me na weljoc'h biskoazh a-raok! He c'haret ho pije, hi ! ».

Krizan e dal a reas ar c'hozhiaid dindan sked an daoulagad glas o paran warnan. En ur ober un hej d'e benn e troas ar paotr e sellou etrezek malizenn gaer e gendivizour, outi ul laonenn arc'hant gant un anv skrivet brav warni.

« — Ya, kompres a rit, ar gwalleur a c'hoarvezas ganti en un deiz hanv... ha goude ur gwalleur all, ur bugel — hag ar bugel-se, me an hini oa. A-raok, plac'hig kaer-burzhudus, e tremere laouen an hanvezh e-kreiz ar peurvanou, oc'h hunreal o kanan sklintin d'an heol adal ar beure betek an noz... Re ziwezhat e teuis me d'he c'hlevout o kanan d'an heol... ».

Ur sell a daolas war egile, hag adarre e savas e vouezh siou prederiet.

« — Ha hennez hag a voe kiriek d'he glac'hар a vallozhis kement ha ma c'hellis mallozhin... Hogen un istor dizidi eviod'h emaoan o kontan... hag ur souezh eo d'hor c'henveajourion gwelout un aotrou gwisket-faro eus Stockholm pe Upsala o tivizout gant ur meneziad yaouank... ha war ar glannoù e tribun keriadennou gwer dindan heol bout an hanv... hag ar vuhez a c'hell bezan kaer a-wechou... hogen e nep lec'h n'on evit ankounac'haat em eus da ziskargan bemdez un nebeut mallozhioù war penn unan ha n'anavezan ket.. M'en tou, kridiennan 'rit: hag anoued ho pefe, paz eo tonn grizias anezhi?

Ya, difronkadennou a glevis a-us d'am c'havell — ha gwerziou souezhus. Karantez em boe diganti mioc'h eget forzh petra all. N'oc'h ket evit faltazian pegen kunv e ouie pokat din ha hiboudin « Va faotrig, va faotrig ! » M'ho pije bet un pok diganti, morse n'ho pije hen ankounac'haet. Ya, rein pokou a ouie Gunnell Björklid. Doue 'oar piv a zeskas dezhi... ».

O teurel ur sellad prim war ar paotr yaouank, e spurmantas ar c'heleñner ur re daoulagad lemm ha didruez.

« — Ha pa dostaen va friig ouch he brennid, e kleven atav c'hwez frondus ar goadeg... ar goadeg kevrinleun...».

hag un dra all plijus ha kenedus a gomprenen ervat, daoust na voen morse evit rein un anv dezh... ».

Sonnet ha dilavar e vane an den kozh.

« — Kalz e teskis war he divout digant ar re hec'h anavezas pa oa yaouank-flamm. Tud iskis an holl anezho. Birvidikbras eo ar faltazi en draonienn distro, du-hont, hag eno e kas an dud div vuhez. Unan a gasont o labourat er gér, en o ziezh bihan louet. Eben a gazont er goadeg, war ar peurvanou e-doug an hanv, en heskennereziou hag er milinoù, war glann ar stériou, e-kreiz ar geunioù, war an diribinou hag ar c'hrec'hiennoù, e-touez ar mouezhioù boemleun a youch' dezhou eus kern ar pin hag ar sapr. O ! ma c'hellfec'h kompres ! En eil buhez-se n'hellt ket treuzin Lappuyrhöjden hep sonjal e oa un dra bennak iskis war-nes c'hoarvezout; n'hellt ket mont war ar peurvan da guzh-heol hep selau hag-en e harzhe chas ar gorriged ar re-se hag a laosk div yudadenn war un dro... ha meur a hini a grene gant ar spont pa glev levoù ur bugel o sevel eus a zindan ar plankeier e tiig ar peurvan. An trou keyrius-se a lakae a-wechou kadarnan kozhidi ar geriadenn da redek ken e skoe o botoù rusk bezv ouch o blev hir a-fuill war o c'hein... da redek war ar wenodenn, war an diarnaou, war hent ar gériadenn, betek o ziig. O, an dud-se a vev er faltazi, aotrou kelenn.

Splann-splann e welan va c'hériadenn er venezieg — tiezgou louet dastumet a-stroll evit bezan nebeutoc'h digenvez e-kreiz tenvalijenn velkonius ar goanv. Henvel o frenester bihan skedus ouch daoulagadoù ur bagad bleizi. E sklérienn an novezhioù hanv, avat, ez int evel ur bagad givri, o c'hortoz an heol da sevel...

Evel dres, morse ne glevjoc'h anv eus Gunnell ar varvailleherz. Pa dremene, he daoulagad prederiet o skedan gant ar varzhoniezh, he flanson aour o vransellat war he c'hein, e rae ar gwrac'hed un hej d'o fenn gant ar blijadur, e tomme o c'halon d'ar wazed kozh hag e sante ar baotred yaouank ur c'hoant taer o sevel enno. Evel dres, morse ne glevjoc'h Gunnell o kontan ur marvailh... hogen Doue 'oar pelec'h e kemeras he liviou. Ur marvailh a oa glas-mouk ha melkonius, gant boudou tenval o finval er c'huzh-heol. Un all a oa glas-louet. Bez' e tremene e-kreiz latar al lenn, en ur beurevezh diskar-amzer. Er marvailh-se, alies e c'hrougouse ar durzhunell. Pe, koantenn he blev sklaer hag he sellou glas, e voeme he selaueron gant ur gontadenn a oa melen-aour, melen gant bannou an heol. Ha dalc'hmat o c'helled klevout garm ar garaned ha tintirinadeg ourouleriou ar saout er goadeg...

Ha hi, Gunnel, ker kunv hec'h ene, a c'hoarveze ganti a-wechoù lakaat he bizedigou tro-dro d'am gouzoug ha stardan. Ha neuze, en ur ouelan, e c'harme anv ur gwaz, un anv ha n'am boa klevet morsé. Den n'oa dezhan ur seurt anv en hor bro. Kredin a ran — daoust ha ne gredit ket eveldon? — e oa anv hennezh he c'huitas, hennezh a felle dezhi dec'hervel en-dro... ».

Ur mousc'hoarzh a zeuas gant ar paotr pa welas egile o skrijan.

« — Ankounac'haat, » emezan, goustad, evel pa vije bet en e sonj bourevian una ngant e gomzoù, « ankounac'haat pezh a glevis, neuze n'hellan ket... Ha n'oc'h ket ali ganin? Hag en e c'hellfen ankounac'haat pezh a glevis paz ae diskiant gant ar glac'hag hag an anken an hini a garen ar muian war an douar, pa santen tro-dro d'am gouzoug he daouarn bihan kalet evel houarn?... Ankounac'haat a ris, evelkent. Re yaouank e oan evit kompreñ e teufe un deiz ma c'hellfen kaout un divizig gant an aoutrou-se... Ha ne gred ket deoc'h, evel din, e oa anv an hini a yeas kuit, ouzh hon dilezel, hi ha me? ».

Lakaat a reas unan eus e zaouarn war skoaz ar c'helenner ha distagan sioul:

« — Alies e savas ennon ar c'hoant lavarout komzoù digounnar un den digounnar d'an estren he lakaas da ouelan e-pad kement a vloavezhiou. Me 'garfe e welout, roue hanvek Gunnel, me hag a zo prins e froudenn. A, va Doue! Peseurt den e ranker bezan en deiz heoliñ-se ma c'hounezas Gunnel dre galloud ar yaouankiz hag ar garantez. Me 'garfe e welout aman, dirazon, ha komz gantan evel ma komzan ganeoc'h, sioul ha digounnar, ha, ker bras va sioulded ha va c'hasoni, teurel va mallozh warnan. Ne glevfe ket ar geriou, ne verzfe ket an distaran dihegarated; hogen spi am eus e santfe, diwezhatoc'h, bec'h va milligadennou war e galon ».

« — Arabat... arabat deoc'h komz e-giz-se », eme ar c'helenner, tenval e vrouezh.

Mab kenedus Gunnel, ar barzh, a groazias e zaouarn war e c'hlin en ur deur elur sellad etrezek an heol skedus-berv.

« — Oc'ho, oc'ho, a sonjas. Mar deoc'h e gwir hennezh a gred din ez oc'h, ho stlepel a rin d'an douar, kozh hunegan. M'hen tou, mar deus e gwir ur galon er c'hoziad-se, rannan 'raio hiziv gant ar glac'hag ».

Neuze e komzas ar c'helenner adarre:

« — Ha ne oa ket diaes bevan ahont, er peurvanou distro? Ha n'he doe morsé tamm kelou ebet eus an estren? »

« — Arc'hant, a fell deoc'h lavarout? Ya, arc'hant a voe kaset dezhi. Sonjit 'ta: arc'hant a gasas-en dezhi... ha n'oa ket divalav? Foci, raz ajo gant an diaoul. En deiz ma tegemeras an arc'hant e tamolodas war an diri, dinerzhett-holl, he divskoaz o hejan hag o skrijan ken-ha-ken. M'hel lavar deoc'h: en deiz-se ec'h echuas he mojenn hanv evit mat. Da gentan, kalonek ec'h en em roas d'al labour kem-penn an ti a-benn tremen ar goanvezh. Ur bloavezh fall. Ar rev, o sevel gwenwisket eus ar c'heun, a c'holoas he farkeier bihan ken e wenwas ar c'herc'h. E pad un devezhioù bennak e talc'has da labourat; hogen e kement lec'h maz ae ec'h hiboude: « Ret eo sonjal en dra-se, ret eo sonjal en dra-se. N'on ket evit kompreñ petra e teuin da vezan ». Goude, avat, e c'hoarveze alies ganti chom daoubleget en he c'hoazez, goloet he fenn gant he zavanjer roudennet, hep ober netra nemet klask chom hep sonjal en dra-se..., hep sonjal en dra-se... hep sonjal en dra-se... ».

Hag en diskar-amzer-se, e kantreas ur vaouez dic'hoana-gey war glann ar stérig he dourioù tenval. Pa c'hwezhe gwent an hanternoz ha pa rikle koabrennou bihan gwenn etrezek ar c'hreisteiz e teue sonj dezhi e oa hent an evned tremeniat hag e kase he salud da roue mojenn vezheven. Deut e oa an diskar-amzer eviti, ha bilken ne skedas mui levenez an nevez-hanv en he c'halon, ket zoken goude m'he doe va ganet, o c'houzant muioch gant hec'h ene eget gant he c'horf. Laouen on avat, da vezan bet ul levenez eviti — a reas din a-rank d'an daoulagad tarzhan er penn-se hag a o, va mammig koant! Ul levenez e voen eviti. Hel lavarout oa gwenn-arc'hant kent dezhi tizhout he femp bloaz ha tregont, ar bloaz ma varvas...

Penaos e kavit an istor, aotrou?

Pell goude derou miz Meurzh e krogas aveliou klouar da c'hwezhan eus an oufig. Glasaat a reas ar goadeg, ouzh ar gwez-pin e tiveras an tenv. Ha hi, un deiz, ha lakaat hec'h estell-riklan en he zreid. Santout a rae e oa ar c'houlz diaes o vont eviti, ha ne c'helle ket chom difinv o c'hortoz. Re vrás e oa he glac'hag da vezan kompreñet. Gouzout a ra Doue petra 'chall ober un ene dianket, hogen perak — perak e skoas-hi tramek ar venezieg, pa oa en gortoz eus an dra-se? Hag-en e oa evit lakaat he buhez da badout pelloch? Pegan a rae an erc'h ouzh he zreid ha diwezhat e oa pa dizhas kern menez Tjala. Bleizi a oa war he ferc'h. Eno e rankas azezan — en em astenn — hag eno e voen ganet... Hennezh eo istor Gunnell. Ar menez-se a c'hoarvez gant unan tremen warnan, lakaomp, pep teir sizhun, Ma ne vije ket tremenet unan en deiz-se end-eeun,

petra 'vije darvezet ganti? Hiziv c'hoazh n'ouzon ket hag-en ez eo roudou ar bleizi pe roudou an estell-riklan a voe heuliet gant al Laponad a erruas. Bezet a vez, e koulz mat ez erruas. Ober a reas war he zro — va souban en erc'h — va fakan en e chupenn ha riklan buan war e estell a-dreuz Grandilen betek Maktoberg. Mont a reas-hi iveau, dilavar ha dinerzh, sec'h he daoulagad, un nebeut eurvezhioù di-wezhatoc'h, p'edo oc'h abardaezin.

Petra 'sonjitet eus an istor? Tost d'ur militrad a oa eus al lec'h leunwad en erc'h betek Maktoberg... Penaos e kavit an istor? Bez' ez eo istor Gunnell... An dour a sav d'ho taoulagad. Jezuz-Doue, Aotrou, ma ne ve ket daerou en ho taoulagad!... ».

— « N'eus ket ur begad truez ennec'h », a c'hozmolas egile.

— « Hag an estren, ha truez 'oa ennan? ».

Ar barzh yaouank, mab kenedus Gunnell, a daolas ur sellad war an den gwisket-faro en e gichen.

— « Me 'fell din stlepel kunujennou ouch dremm unan bennak », emezan.

— « Ha ne lavaras-hi Morse tra diwar-benn an hanv-se ma teuas an estren d'he c'haout? » Izel-izel e voe graet ar goulem.

— « Nann. An dud, avat, a gontas traoù ».

— « Ha petra 'lavarjont? ».

— « Muioch' eget na oa gwir. A-benn an diwezh, n'oulen mui selaou outo... Hec'h-unan e oa o vesa he saout en hanvezh-se, evel ma ouzoch'. Pell diouzh ar geriadenn edo ar peurvan, hag hec'h-unan-penn e oa eno. Morse n'eo bet mat ar peurvan-se d'un den da chom e-unan-penn ennan rak eno — c'hoarzhit m'hoc'h eus c'hoant — eno e veve korriged, eno e oa greadou diwelus ha boudou spontusoc'h eget ar gorriged peogwir ne ra ar re-se kammed droug da vabden. Eno e klevet trouzou dic'hortoz en ti-forn e-doug an nozvezhiou hag eno ec'h en em ziskouzez traoù souezhus e korniou an ti pe er bodoù, paz ae-hi, da guzh-heol, noazh he zreib war al leton boulouzhenvel, da gaout ar gaoteriad laezh glas. D'ar peuznoz, pa skedje ruz an heol e-touez ar sapr tenval, ha pa oa melen-aour an aer, e teue, war un dro gant ar bioù, barzhoniezh ha kevrin. Satal a rae an drask hag e c'harme ar garmelod « ho! ». Setu penaos e oa ar bed ma veve-hi. Un deiz e c'hoarvezas un dra bennak e sklerijenn an heol. Edo Gunnell o kousket, en he c'hoazez, he fenn war pleg he brec'h. A-dao-l-trumm e tihunas: tro-dro dezhi e oa ur bagad korriged o c'houenn ma timezfe. Ur paotr yaouank eus gouenn iskis ar c'hoadeier a vete he

fried. Plijet eo ar verc'h, anat. He gwiskan a reer gant dilhad eured, gant arc'hantennou korriged ha gant aou-rennou korriged kizellet souezhus. Gwalennou war he bizied. Kelc'hennou war he bennid. En-dro d'he dargreiz un naer rodellet. Evel en un hunvre e oa Gunnell. Gallout a c'helle ar gorriged he fichan e-giz ma karent. Ar c'hisema a yude gant ar spont. Skedin a rae an heol. Garmin a rae ar garaned a-us d'al lenn, frondan a rae ar goadeg, daskrenan a rae an aer. Ur pardaez-noz laouen-skedus evit dimezin. Er pellder e skeure kern erc'h-wisket ar Jadmo, ker gwenn hag ur goabrenn nevez-hanv... ha neuze... e teuas... an estren ».

« — Ya », eme ar c'heleñner, goustad, hep gouzout dezhian e komz. « Ya, un arvest iskis e oa, hogen korriged na nep tra all seurt-se ne welis pa zeuis, a-dreuz d'ar peurvan, d'he ziig, kollet ganin va hent er venezieg ».

« — N'eus nemet an dud ganet d'ar sul a c'hall gwelout an traou-se.. Ha paz erruoj'h?... »

« — Paz erruise teredas em arbenn, kenedek-burzhudus N'oa nag arc'hant hag aour warni, hogen war beg he malvennou e taskrene daerou hag evel an heol e luc'h e he flanson melen. Se n'ankounac'hain biken; prederiet he sonjus oa he daoulagad.. leizh ha lugernus.. Morse, e-doug va buhez, ne welis tra ker kenedus, ker fromus. « Va salver oc'h », emezi, he dremm genedek o vous'h-oarzhin... ha neuze e c'hoarvezas.. ar pezh a grede din ne c'hoarvezef biken ».

« — Me 'oar petra 'grede deoc'h na c'hoarvezef biken... me 'oar petra. Ho priata a reas, souchan a reas ouzhoc'h... Ne ouiec'h ket e vezet ker fromet gant seurt darvoudou ken ne ouzer mui petra 'reer; ne ouiec'h ket e tec'h kuit ar boudou iskis pa zegouezh unan bennak. Ha neuze e taol ar vaouez strobinelet he divrec'h e kerc'hen an hini a zegouezh — hanter-gousket, laouen, badinellet ».

« — Ya », eme ar c'hoziad, « va skiant-vat a gollis ha kement tra all a ankounac'hais pa stardis he c'horf klouar ouch poull va c'halon.. »

« — Kenedusan fulenn ar vro e oa », eme ar paotr yaouank. « Piv n'en dije ket kollet e skiant-vat etre he di-vrec'h. Hag en doare-se e c'hoarvezas ganti.. ».

Un huanadenn a zeuas gant ar c'heleñner.

« — Da viken eo tec'het an amzer-se.. Morse ne welin mui adarre plac'h koant ar peurvanou. Edon o vont etrezek an hanternoz d'he c'hlask.. re ziwezhat eo. Mont a rin ganeoc'h betek ho kériadenn distro er venezieg ha neuze e tistroot ganin d'ar gér. Mab din ha dezhi ez oc'h ».

« — Nann, ne fell ket din. Atav e vo etrezon-me ha c'hwí envor he daeroù. Morse n'ankounac'hain penaos e c'harme hoc'h any en he glac'har dic'hoanag pa grede dezhi he doa va zaget d'ar marv. Lavarout a ris em boa hen ankounac'haet, an any-se... nann, pezh a glevis neuze n'on ket evit ankounac'haat. Gouzout a ouien any an hini a ga-saen. Kit war ho kiz, dispartiomp aman. N'em eus ket bevet kement a vloavezhiadoù stourm evit dont da vezan, breman ma anavezan va nerzh, ar mabig e dadig. Va c'has a ra va hent d'ar meneziou ha d'am barzhonegou. Pezh a c'houzanvas Gunnell, sed a fell din skrivan. Marvailhou 'zo em gwad.. mab da C'hunnel on. Bastard a reer ac'hanon — bugel reizh a lavaran-me. Trema ar meneziou ha trema ar vuhez ec'h an ».

Lakaat a reas e sac'h rusk bezv war e gein hag astenn e zorn d'ar c'hozhiad.

« — Arabat deoc'h rein diskleriaduriou. Ne fell din gouzout netra. Laouen on da vezan ho kwelet... breman e komprenan e c'helle Gunnell ankounac'haat pep tra p'he doa ac'hanoch'... War-se, kenavo da viken. Any a glevot a-c'hanon ».

Hag en da vont en e hent, e ziweuz o krenan gant ar from, kaer lia krenv evel ur viking yaouank.

Ar c'hozhiad a bare e sellou warnan, aspedus e-giz ur c'hlasker-bara.

Pelle MOLIN

(Brezhoneg gant Per Denez)

AR C'HELAOUENNOU

TIR NA N-OG. Kelaouenn divyvezhek, « non périodique ».

Rôomp aman hor salud d'ar gelaouenn-se, a voe an hini gentan da zont er-maez goude an darvoudou hag a zalc'has penn daoust d'an diaesteriou materiel. Kelaouenn nemeti an Emsav e-pad ur pennad mat, e gwirionez. Liesskrivet e voe ar pemp niverenn gentan, hogen setu m'eo deut er-maez an niverenn 6, moulet brav.

Bourrus e vez peurliesan pennadoù « Tir na nOg », talvoudus o danvez, skrivet mat ha reizhet mat. Anat eo e klas'h ar renerion ober un dastumadenn vev ha kelaoua al lennerion war traou ar bed a-vremen. En niverenn diwezhan e kaver keleira a-bouez, e brezhoneg hag e galleg, a-zivout broioù bihan ar C'hornog, hag ur ganaouenn eus an Inizi Gall, tennet eus dastumad brudet Marjorie Kennedy-Fraser Unan eus an traou kaeran diwanet e sonerezh kaer-marzhus ar vro-se, ultima Thule kevrinus ar bed keit (Ur fazi eo avat treuzskrivan gouzeleg Bro-Skos gant ar stumm lizh-rennou « uncialis » anvet e gaou « iwerzonat »).

Goude ar pour, an trinchin. Da gentan, diwar-benn an doare-skrivan. Ret eo d'an-unan gouzout petra 'venn ha bezan start a-walch'en en e venoziou evit en em ren diouto. Mar deman tud 'zo a-enep doare-skrivan 1941, ra zistroint da hini Gwalarn kozh, e-lec'h implij un doare bastard ha divalav, na ki na kazh, En ur glask plijout d'an holl e feu-ker an holl. Digoret e oa bet gant ar gelaouenn ur « referendum » war ar gudenn-se. Pe frouezh a zo deut dioutan?

Grevusoc'h tra a zo. Ne rebechan ket ouzh «Tir na nOg» kaout ul liv politikel; ne deo ket difennet ouzh ar c'helaouennou brezhonek pe hanter-vrezhonek. Hogen sevel a ran a-enep ar politikerez mar dle bezan un digarez da dag-an-hep o envel-tud hag o deus stourmet evit ar brezhoneg. Fa-zioù o deus graet, a c'hell bout. Ni avat ne dileomp ket o lakaat da dorfetourion na da enebourion, na ve ken dishenvel o menoziou diouzh hor re war an tachennou all.

War-se, hag ez-dic'hourvenn, buz ha hir vuhez da « Dir na nOg » ! Koumanant (c'hwec'h niverenn) : 200 lur. P. Le Gourriérec. Cité Universitaire, Boulevard Sévigné, Rennes. C. C. P. Rennes 622-58.

Dindan ar wask edo an niverenn-man pa zegouezhas ga-neomp niverenn 7 « Tir na nOg » — skrivet ar wech-man en doare-skrivan peurunvan. N'eus ket enni kennebeut netra a-enep hini pe hini. Dav deomp enta dislavaret un darn vras eus ar rebechoù displeget a-us — pezh a reomp gant ar brasan plijadur.

AN AVEL. Lettre-circulaire du Mouvement Culturel Breton, 49, rue Saint-Melaine, Rennes (divyezhk).

Ma voe *Tir na nOg* al liamm kentan etre tud an Emsav e voe *An Avel* ar gentan kelaouenn voulet da zont er-maez. An niverenn diwezhan, 6-7, a zo plijusoc'h eget ar re gentan (divyezhk bepred, siwazh, evit da lod ar brezhoneg bezan bet kresket). Ur striv kalonek evit embann traou à bep seurt hag ober ur gelaouenn vuhezek. Gourc'hennou breudeur rel d'ar renierion... hogen taolent muioc'h a bled ouzh an doare-moulan.

KAIEROU KRISTEN embannet gant *Studi hag Ober*.

Ha ken Bourrus ha ma oa *St. hag Ober*. En niverenn gentan e kaver danvez fonnus hag a-bouez; menegomp: *Ar C'henneil hag ar Chariad*, troet diwar R. Lull; *An danvez marzerez e kontadennoù an Uhel*, gant Kloareg ar Veuzit (menoziou iskis a-wechou); *Un damsell ouz ar Gevrinouries e Breiz*, disanv; h.a. An eil niverenn a zo dindan « *Milc'hwid ar Serr-noz hag un nebeut barzonegoù* ». A-zivout ar doare-skrivan e raimp aman hevelep rebech ha da *Dir na nOg*: dreist-holl, perak moulan e-giz-se ar *Milc'hwid* hag a oa bet skrivet er reizhskrividur peurunvan?

Skrian da: Abbé Le Floc'h, 2 rue du Parc, St-Brieuc.

KAD. Kannad ar Brederouriezh Drouizel; 72, rue F.C. Oberthür, Rennes.

N'hon eus ket aman da varn ar menoziou displeget er gelaouenn-se. Hogen laouen omp bet o lenn an niverenn gentan, a ro d'ar brezhoneg ul lec'h dereat: *Nemeton*, barzhoneg kaer gant hor c'henlabourer Kerverziou; ha *Yezh an Drouized*, pennad gant Iaktimagus, a zispleg eman geriou ar brezhoneg tost-tre c'hoazh ouzh ene an traou, ha n'eo ket kollet ganto o nerzh-hud. Ne vo ket dislavaret gant ar varzhed, a-dra-sur. Ha ne vern penaos, mat eo d'ar bre-

zhoneg talvezout da zisplegan kement menoù a ve; mar ne deo ket tra un politikerezh, ne deo ket kennebeut tra ur relijion nag ur brederouriezh.

A. E.

AL LEVRIOU

DIWAR C'HOARZIN... gant an Tad Medar; skeudennou gant Langleiz. Ar Vuhez Kristen, Rosko.

« Diwar c'hoarzhin, kelenn... » Muioc'h a gelenn, avat, oget a c'hoarzh... Hogen brezhoneg yac'h evel ma oar Kabusined Rosko skrivan. Lennit al levr-se, naren evit ar blijadur, hogen evit leunian ho karnedig notennou. (Perak ar fazi iskis-man: *gened, ar c'hened?*).

Evit lavarout fraez va sonj diwar-benn ar skeudennou: kavout a ra din e weler splann n'emant ket Langleiz war e dachenn.

BLEUNIOU SANT FRANSEZ gant an Tad Eujen. Ar Vuhez Kristen. « Fioretti » Sant Fransez addispleget en ur brezhoneg euen ha yac'h gant oberour Buhez an hevelep sant. Aman iveau eo gaou al lavarenn gozh « brezhoneg beleg ».

Evit kaout an daou levr-se, skrivit rag-eeun da gouent an Tadou Kabusined, e Rosko (Bro-Leon).

MILC'HWID AR SERR-NOZ hag un nebeut barzonegoù gant Maodez Glanndour. Studi hag Ober.

Goude *Inram*, a chomo uman eus pennoberennou ar varzhoniezh vrezhonek (hag ar varzhoniezh hepnuiken), setu un eil barzhoneg hir gant M.G. Savet e oa daou vloaz 'zo, hogen chomet e oa sac'h et abeg d'an darvoudou. N'eo ket par da *Inram* marteze, hogen kaerderioù eus an hevelep seurt a gaver enni. « Katoligiezh » e ster kentan ar ger, da lavarout eo « hollvedelezh ». Ar c'heñtskrivid a zispleg gwell eget ne rafen menoù-kreiz an oberenn. « *Ar Verb en Doue eo arz diabarzh an Tad, komz diabarzh Doue. Ar Grouadelezh eo e arz diavaez, komz diavaez an Tad* » En em stumman diouzh ar Grouadelezh evit tizhout drezi skeudennin ar Verb, setu enta pal arz M.G. — un arz hag a zo prederouriezh, livouriezh ha sonerezh war un dro.

Da heul ar « *Milc'hwid* », un nebeut « *Sonennoù berr* ». Goude bezan graet fae war ar glotenn-dibenn (s. *SAV*)

niv. 18, p. 42) e teu M.G. d'ober ganti. Mat eo d'ar barzh arnodin meur a zoare gwerzaoua, dezhan da gavout an hini dereatan ouzh e awen. Hag ar varzhoneg *Te, o Salver*, savet hervez reolennou strishan ar c'hrennvrezhoneg, a denn diwar ar reolennou-se un nerzh souezhus. En implij anezho eman, a gav din, amzer da zont ar varzhoniezh vrezhonek.

A. E.

NOTENNOUN

PELLE MOLIN...

...a embannomp aman troidigezh unan eus e gontadenou a voe ganet e menezieg an Angermanland e 1864. D'e 23 vloaz e teu da vevan e Stokholm, e-lec'h ma chom un tre-gont miz bennak o studian al livouriez hag o c'hoari las. Distrein a ra neuze d'e vro hag un nebeut bloavezhiou a dremen e keriadenn Nasâker, o skrivan, o livan, hag o tizerian gant an naon e-kreiz digasted ha digarantez ar gouerien. Mignoned pinvidik, truez enno, e zegemer e Bro-Norge, e-lec'h ma varv e 1896, dianav-krenn.

Kemenn a reer deomp...

...e vo graet ur c'hamp e Breizh-Izel e-pad an hanv gant paotred ha merc'hed yaouank. Kenteliou a vo war ar brezhoneg, ar biniou, an dansou. Ar re à garfe mont a c'hell skrivan d'ar gelouenn.

Kemenn a reer deomp iveau...

...e teuio er-maez, da zibenn miz Ebrel, troidigezh romant Langleiz, dindan an anv : *L'Ile sous Cloche*. Priz : war-dro 120 lur. Skrivan da : *Editions du Fleuve*, 3, Allée Jean-Bart, Nantes.

E niverenn kentan KENED...

...e lennot ur pezh-c'hoari nevez gant Youenn Drezen ; *Anduilhenn ar Person*.

An niverenn-man: 50 lur
Ar c'hwec'h niverenn: 250 lur

C.C.P. Jean PIETTE
754-13 Rennes

Kas pennadoù ba ližberou da:

Jean PIETTE
92, rue de Riaval
RENNES